

**MUHASEBE VE FİNANS PERSONELLERİNİN DENETİME BAKIŞ AÇILARI (GAZİANTEP)
AUDITING PERSPECTIVES OF ACCOUNTING AND FINANCE EMPLOYEES
(GAZİANTEP)**

Yrd.Doç.Dr. Murat KARAHAN

Gaziantep Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, e-mail: karahan@gantep.edu.tr, Gaziantep/Türkiye
(Sorumlu Yazar)

Öğr.Gör. Mehmet Ali ÇOBAN

Gaziantep Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, e-mail: coban@gantep.edu.tr

ÖZ

Bu çalışma Gaziantep ilinde muhasebe ve finans alanlarında çalışanların iç denetim ve bağımsız dış denetime olan bakış açılarının değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda firmaların muhasebe ve finans departmanlarında çalışan 228 personel üzerinde 26 soruyu içeren anket formu uygulanmıştır. Yapılan anketlerden elde edilen bulgular SPSS v 24.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda ankete katılan bireylerin çoğunluğunun denetim faaliyetlerinin ortaya çıkan bir hata sonucu gerçekleştiğini düşünmektedir. Ayrıca katılımcıların dış denetim faaliyetlerine ise ön yargılı oldukları sonucuna varılmıştır. Bu kapsamda hem iç denetim hem de dış denetim faaliyetlerinin iyi bir şekilde anlaşılması ve ön yargıların giderilmesi için denetim faaliyetleri hakkında eğitimler verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Denetim, Muhasebe, Finans, Gaziantep**ABSTRACT**

This study has been prepared for the evaluation of the internal audit and independent external viewpoints of the employees in the accounting and finance fields in Gaziantep province. Within this scope, a questionnaire containing 26 questions was applied on 228 employees working in the accounting and finance departments of companies. Findings from the questionnaires were analyzed with SPSS v 24.0 package program. As a result of the study, most of the individuals participating in the survey think that the audit activities are the result of an error. In addition, participants were prejudiced in the external audit activities. In this context, it is recommended that both internal audit and external audit activities be well understood and that training on audit activities be carried out to eliminate prejudices.

Key Words: Audit, Accounting, Finance, Gaziantep**1. GİRİŞ**

Denetimin kelime anlamı, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından; bir görevin yolunda yürütülüp yürütülmediğini anlamak için yapılan araştırma, denetim, bakış, teftiş, murakabe, kontrol olarak belirtilmektedir (Web 1).

Denetlemenin hukuksal alandaki karşılığı ise “ hem devlet daireleri ve teşkilatlarının ve hem de özel hukuk hükümleri baz alınarak kurulan şirketlerin kamu menfaatleri noktasından kanun, nizamname ve statüleri hükümlerine uygun olarak çalışıp çalışmama durumlarının incelenmesidir edilmesidir (Ramamoorti, 2003).

Genel manada denetim; iktisadi faaliyet ve olayları kapsayan iddiaların, önceden belirlenmiş kriterlere uygunluğunu belirlemek ve sonuçları ilgililere iletmek maksadıyla tarafsız bir şekilde kanıt toplayarak, bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreç şeklinde tanımlanabilir (Kaval, 2005). Bu tanım kapsamında oluşan ve dikkat çeken özellikler aşağıda sıralanmıştır (Erdoğan vd., 2012:4).

- ✓ Denetim ekonomik birimi ya da dönemi kapsayan bilgilere uygulanır.
- ✓ Denetimde işletme tarafından sunulan doğruluğu iddia edilen bilgiler, denetçi tarafından doğru kabul edilen ve önceden belirlenmiş kriterler ile kıyaslanır.
- ✓ Bu kıyaslanmanın yapılabilmesi için yeterli sayıda ve kalitede bilgi toplanır.
- ✓ Denetim uzman ve bağımsız olarak kabul gören kişi ya da kişiler tarafından gerçekleştirilir.

- ✓ Denetim süreci sonucunda denetim ile ilgili bir rapor düzenlenir.

Muhasebe ve finans personellerinin denetime bakış açılarının tespit edilmesi neticesinde, işletmelerin stratejik hedefleri doğrultusunda verimlilik açısından değerlendirilmelerine imkan sağlanmış olunacaktır (Çayırtaş, Alsu, vd. 2016: 618).

2. İÇ DENETİM

Küreselleşme ile birlikte bazı riskler ortaya çıkmıştır. İşletmeler bu riskleri minimuma indirmek zorunda kalmıştır. Oluşan bu durum, düzenlenen mali tablolarındaki denetlemeleri kapsayan dış denetimin yanı sıra, ortaya çıkabilecek riskleri engellemek veya azaltmak amacıyla bir denetim anlayışını zorunlu kılmıştır. Örgüt faaliyetlerinin aksine finansal tabloların üzerine odaklanan dış denetimin işletmeyi ortaya çıkabilecek risklerden korunması beklenmemektedir. Bu sebeple standartlar kapsamında ve sistemli olarak işleyen bir iç denetim biriminin veya birimlerinin kurulması zorunlu bir hal almıştır (Aslan, 2010: 65).

Türkiye İç Denetim Enstitüsü'nün yaptığı tanımlamaya göre iç denetim; "Bir kurumun faaliyetlerinde gelişim sağlamak ve onların değerlerini arttırmak amacıyla bağımsız ve tarafsız bir güvence ve danışmanlık uygulamasıdır. İç denetimin amacı firmanın risk yönetim, kontrol ve yönetim aşamalarının etkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla sistemli ve disiplinli bir yaklaşım getirerek kurumun amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmaktır." şeklinde tanımlanmıştır (Türkiye İç Denetim Enstitüsü, 2008: 7).

İç denetimin bir diğer tanımı ise firmaya hizmet sağlamak maksadıyla kuruluşun uygulamalarını inceleyerek değerlendirmek amacıyla firmanın bünyesinde oluşturulan bağımsız bir değerlendirme işlemidir (Özeren, 2000: 1). İç denetimde de dış denetime benzer şekilde bir denetim planlaması, toplanan verilerin değerlendirilme ve gözden geçirilmesi, denetim sonucunda elde edilen bilgilerin yönetim kademesine raporlanması ve izlenmesi gibi sistematik bir yol izlenmektedir (Ulutaş, 2007: 30) İç denetimin kapsamı firmanın muhasebe, hukuk ve performans açısından daha önce belirlenen kriterlere yönelik oldukça geniş bir değerlendirilme ağını içermektedir (Önder, 2008: 18).

İç denetim örgüt bünyesinde bağımsız olarak yapılan bir değerlendirme olmasının yanı sıra iç kontrol sisteminin etkinliğini ölçmek amacıyla da yönetime yardım eder. Bu hizmeti sağlarken iç denetim aşağıdaki uygulamaları yapmalıdır (Yörüker, 2004: 9):

- ✓ İç kontrol sistemini analiz ederek bir denetleme programı oluşturur.
- ✓ Belirlenen hedeflere maliyeti en düşük ve verimli olacak şekilde ulaşabilmek için kontrolleri belirleyerek değerlendirir.
- ✓ Elde edilen bulguları ve bulgular sonucunda ortaya çıkan sonuçları raporlayarak gerektiğinde tavsiyelerde bulunur.
- ✓ İncelemeyi içeren sistemlerdeki kontrollerin güvenilirliği hakkında görüş bildirir.
- ✓ Örgüt içerisindeki iç kontrol sisteminin tamamını değerlendirerek bir güvence verir.

3. BAĞIMSIZ DIŞ DENETİM

Mali ve ticari faaliyetler sonucunda firmaya giren ve çıkan ya da firmada oluşan değer hareketlerinin form ya da belgelere yansıtılmasının doğruluğu, bu verilerin muhasebe tarafından tutulan kayıtlara doğru olarak geçirilip geçirilmeme durumu, kar ya da zararın hesabının doğru yapılıp yapılmama durumu, mali tabloların firmanın mevcut hesap dönemine ve ileriye yönelik yapısını doğru olarak yansıtıp yansıtılmama durumunun kontrolünün sağlanmasına bağımsız dış denetim denmektedir (Demirkan, 1998:12).

Başka bir tanım ise denetim, iktisadi uygulamalar ve olaylar ile ilgili iddiaların, önceden belirlenen kriterlerle uygunluk durumlarını araştırmak ve sonuçlarını ilgili kişilere bildirmek için tarafsız bir şekilde veri toplayan ve bu verileri değerlendiren sistematik bir süreçtir (Ünal, 2007:2). Bu tanıma göre denetim ile ilgili olarak aşağıdaki hususlar ortaya çıkmaktadır:

- ✓ Bağımsız dış denetim faaliyeti sistematik bir süreçtir.
- ✓ Süreç verilerin eldesi ve değerlendirme aşamalarını içermektedir,
- ✓ Bağımsız dış denetim faaliyetinin sonuçlanmasıyla elde edilen sonuçlar, kullanıcı ve ilgili kişilere iletilir.

4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırma kapsamında Gaziantep ilinde aktif olarak faaliyet gösteren kuruluşların muhasebe ve finans birimlerinde çalışan personellerin iç denetime ve bağımsız dış denetime bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

İç denetim ve dış denetim uygulamalarının, hile ya da hataların azaltılması, kurum veya firma varlıklarının korunumu, firma uygulamalarının firma yönetiminin isteklerinin firma personeli tarafından nasıl veya ne tutumla uygulandığının belirlenmesi, var olan ve geleceğe yönelik hedeflerin başarı durumlarının tespitinde, hedefe ulaşmada oluşabilecek eksiklerin kontrolünde ve önlenmesinde, firma yönetimine büyük bir yardımı olduğu kabul edilen bir gerçektir.

Bu kapsamda özellikle denetim faaliyetlerinin aktif olarak gerçekleştiği muhasebe ve finans birimlerinde çalışan personellerin denetim faaliyetlerine karşı tutumlarının belirlenmesi, denetim uygulamalarının verimli olarak geçmesinde oldukça önemlidir. Ortaya çıkarılacak olumsuz düşüncelerin tespiti ileride bu olumsuz düşüncelerin giderilmesinde önemlidir.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE SORU FORMUNUN OLUŞTURULMASI

Muhasebe ve finans birimlerinde çalışan personellerin denetim faaliyetlerine karşı tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması yapılmadan önce çalışanlara iç denetim ve bağımsız dış denetim hakkında bilgi verilmiştir. Bu kapsamda kurum ve firmaların muhasebe ve finans departmanlarında çalışan personellere denetime karşı tutumlarını belirlemek amacıyla 26 adet soru yöneltilmiştir. Bu sorular aşağıda belirtilmiştir:

- ✓ Cinsiyetiniz?
- ✓ Yaşınız?
- ✓ Eğitim durumunuz?
- ✓ Çalıştığınız firmada kaç yıldır çalışmaktasınız?
- ✓ Daha önce herhangi bir denetime tabi tutulduunuz mu? Yanıtınız evet ise hangi sıklıkla denetim yapıldı?
- ✓ Çalıştığınız firma da iç denetim birimi var mı?
- ✓ Bir firmada iç denetim biriminin olmadığını farz edersek bu birimin olmasını arzu eder misiniz?
- ✓ Bir firmanın rutin olarak bağımsız dış denetimden geçmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?
- ✓ İç denetimin varlığı dış denetimi gereksiz hale getirir mi?
- ✓ İç denetimin etkin sonuçlar vereceğini düşünüyor musunuz?
- ✓ Dış denetim ile iç denetimin etkinliği karşılaştırıldığında aşağıdaki düşüncelerden hangisine kendinizi daha yakın hissediyorsunuz?
- ✓ İç denetimin sizin üzerine nasıl bir etkisi olur?
- ✓ Bağımsız dış denetimin sizin üzerinize nasıl bir etkisi olur?
- ✓ Uzun süredir dış denetime tabi tutulmayan bir firmada aniden dış denetim yaptırma kararı alınsa nasıl bir tutum içine girersiniz?
- ✓ Uzun süredir dış denetime tabi tutulmayan ve iç denetim birimi olan bir firmada aniden dış denetim yaptırma kararı alınsa nasıl bir tutum içine girersiniz?
- ✓ Firmanızda ne sıklıkla hata yaptığınızı düşünüyorsunuz?
- ✓ Firma çalışanlarının yaptığı hataların nedenini aşağıdakilerden hangisidir size göre?
- ✓ İç denetim esnasında bir hatalı işlem gerçekleştirdiğiniz ortaya çıksa ne düşünürsünüz?
- ✓ Yaptığınız bir hatanın iç denetimde fark edilmeyip bağımsız dış denetim tarafından fark edilmesi durumunda ne düşünürsünüz?
- ✓ İç denetim biriminin firmanızda zaman içinde görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?
- ✓ Bağımsız dış denetimin görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?

- ✓ Bağımsız dış denetim ile çalıştığınız firmanın mahrem bilgilerinin firma dışına çıkabileceğinden endişelenir misiniz?
- ✓ Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında iç denetim biriminin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?
- ✓ Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında bağımsız dış denetimin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?
- ✓ İç denetim mekanizmasının en etkili uygulandığı bölge sizce hangisi bölgemiz olabilir?
- ✓ Bağımsız dış denetim mekanizmasının en etkili uygulandığı bölge sizce hangisi bölgemiz olabilir?

Bu soruların seçilmesindeki ana sebepler ise;

- ✓ Muhasebe ve finans çalışanlarının iç denetim ve dış denetimden kavramlarından ne anladıkları,
- ✓ İç denetim ve dış denetim faaliyetlerinin farklılık ve ortak özellikleri hakkındaki düşünceleri,
- ✓ İç denetim ve dış denetim sonucunda ortaya çıkabilecek durumlara karşı tutumları,
- ✓ İç denetim ve dış denetim faaliyetlerinin etkinlikleri hakkındaki düşünceleri,
- ✓ İç denetim ve dış denetim faaliyetlerinin Gaziantep bölgesinde uygulanması hakkındaki düşünceleridir.

6. BULGULAR

Yapılan anket çalışmasına toplam 228 kişi katılmıştır. Katılan bireylerin % 61.84'ünün erkek, % 38.15'inin ise bayan olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş bilgilerine bakıldığında % 25.87'sinin 18-25 yaş aralığında, % 25'inin 34-41 yaş aralığında, % 21.05'inin 42-49 yaş aralığında, % 17.98'inin 26-33 yaş aralığında, % 8.77'sinin 50-57 yaş aralığında ve 1.31'inin ise 58 yaş ve üzeri yaşlarda olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde % 53.94'ünün Önlisans, % 22.8'inin lise, % 20.17'sinin lisans, % 2.63'ünün lisansüstü ve % 0.43'ünün ise ilköğretim mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcılara yöneltilen iş yerinde kaç yıldır çalıştıkları sorusuna ise katılımcıların % 29.82'sinin 1-3 yıl, % 22.36'sinin 7-9 yıl, % 20.61'inin 4-6 yıl, % 12.71'inin 10-12 yıl, % 9.21'inin 15 yıl ve üzeri ve % 5.26'sinin ise 13-15 yıldır firmalarında çalıştıkları belirlenmiştir.

“Daha önce herhangi bir denetime tabi tutulduunuz mu? Yanıtınız evet ise hangi sıklıkla denetim yapıldı?” sorusuna katılımcıların % 76.31'i hiç denetim yapılmadı, % 13.15'i her yıl düzenli olarak, % 5.26'sı 2 yılda bir, % 3.07'si 5-10 yılda bir ve % 2.19'u 3-4 yılda bir denetim yapılmaktadır yanıtlarını vermişlerdir

“Firmanızda ne sıklıkla hata yaptığınızı düşünüyorsunuz?” sorusuna katılımcıların % 41.66'sı nadiren hata yapıyorum ve bu hataların basit hatalar olduğunu düşünüyorum, % 40,35'i normal kabul edilebilecek sınırlar içinde orta düzeyde hatalar yaptığımı düşünüyorum, % 8,33'ü çok fazla ve çok fahiş hata yaptığım durumlar olabiliyor, % 5,26'sı hiç hata yapmam ve % 4,38'i ise sunulan seçeneklerden hiçbirisi yanıtlarını vermişlerdir

“Firma çalışanlarının yaptığı hataların nedenini aşağıdakilerden hangisidir size göre? ” sorusuna katılımcıların % 33,33'ü sunulan seçeneklerin hepsi darken, % 28,5'i yoğun çalışma saatleri, % 12,71'i yetersiz personel sayısı, % 12,71'i Kalifiye personel alınmaması, % 7,01'i düşük ücretler ve % 5,7'si ise seçeneklerden hiçbirisi yanıtlarını vermişlerdir

“Çalıştığınız firma da iç denetim birimi var mı?” sorusuna katılımcıların % 61,4'ü hayır cevabını verirken % 38,59'u ise evet cevabını vermiştir. Ayrıca “Bir firmada iç denetim biriminin olmadığını farz edersek bu birimin olmasını arzu eder misiniz?” sorusuna katılımcıların % 73,24'ü evet, arzu ederim ve böyle bir birimin varlığı hata ve hileleri en aza indirger derken, % 14,03'ü kısmen arzu ederim ve sadece önemli işlemlerin denetlenmesi gerektiğini düşünüyorum, % 8,77'si Hayır, böyle bir birimin varlığını gereksiz buluyorum ve % 3,94'ü ise sunulan seçeneklerden hiçbirisi yanıtlarını vermişlerdir

“İç denetimin etkin sonuçlar vereceğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların % 39,91'i iç denetim hata ve hileleri saptamada etkin olmasa bile çalışanlar üzerinde bir denetim algısı oluşturduğundan hata ve hileleri azaltacaktır, % 28,07'si iç denetim mekanizmasının hem hata ve hileleri saptamada etkin hem de çalışanlar üzerindeki denetim algısından olumlu olacağını düşünüyorum, % 27,19'u İç denetim belli bir süre sonra rutin evrak işlemleri gibi görüldüğünden etkin sonuçlar vermeyeceğini düşünüyorum, % 4,82'si ise sunulan seçeneklerden hiçbirisi yanıtlarını vermişlerdir

“İç denetimin sizin üzerine nasıl bir etkisi olur?” sorusuna katılımcıların % 52.63’ü sürekli iç denetime tabi tutulacağını bilmek hatalı işlemlerim takip edileceği için yapığım işi daha özenli yapmama neden olur, % 23.68’i sürekli bir iç denetime tabi tutulacağını bilmek işyeri aidiyet duygumu zedeler ve çalışma performansımı olumsuz etkiler, % 8.33’ü sürekli iç denetime tabi tutulacağını bilmek hatalı işlemlerimin düzeltileceğini bildiğim için işlerimi daha rahat ve kontrolden geçirmeden yapmama neden olur, % 6.57’si sunulan seçeneklerden hiçbirisi, % 5,26’sı iç denetimin olması çalışma performansım üzerine hiçbir etkisi olmaz ve % 3,50’si ise iç denetimin olması çalışma performansımı etkilemese bile üzerimdeki baskı ve stresi arttırır yanıtlarını vermişlerdir

“İç denetim esnasında bir hatalı işlem gerçekleştirdiğiniz ortaya çıksa ne düşünürsünüz?” sorusuna katılımcıların % 70.17’si bu hatadan dolayı daha dikkatli olmaya çalışırım, % 16.66’sı hatalı işlemden dolayı işverenlerim gözünde saygınlık kaybettiğimi düşünürüm, % 6.17’ü hata yapmanın normal olduğunu düşünür ve ilave bir önlem almam, % 4.82’si ise seçeneklerden hiçbirisi ve % 2.19’u sunulan seçeneklerin hepsi yanıtlarını vermişlerdir

“İç denetim biriminin firmanızda zaman içinde görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların % 72.36’sı evet bu durum beni endişelendirir derken, % 23.63’ü ise hayır böyle bir endişe duymam yanıtlarını vermişlerdir.

“Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında iç denetim biriminin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların % 65.78’i evet yanıtlarını verirken, % 34.21’i ise hayır yanıtlarını vermiştir

“İç denetim mekanizmasının en etkili uygulandığı bölge sizce hangisi bölgemiz olabilir?” sorusuna katılımcıların % 49.56’sı Marmara bölgesi derken, % 16.66’sı Güneydogu Anadolu bölgesi, % 13.59’u İç Anadolu bölgesi, % 7,45’i Ege bölgesi, % 6.14’ü Dogu Anadolu bölgesi, % 5.26’sı Akdeniz bölgesi ve % 1.31’i ise Karadeniz bölgesi yanıtlarını vermişlerdir

“Bir firmanın rutin olarak bağımsız dış denetimden geçmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların % 78.07’si evet, böyle bir denetimin yıllık olarak yapılmasını yararlı buluyorum, % 13.59’u bu denetim faaliyetleri yöneticilerin hesapların doğruluğundan şüphelendiği durumlarda yapılmalı, % 5.26’sı sunulan seçeneklerden hiçbirisi ve % 3.07’si ise hayır, bu denetimi gereksiz bulmaktayım yanıtlarını vermişlerdir

“Bağımsız dış denetimin sizin üzerinize nasıl bir etkisi olur?” sorusuna katılımcıların % 41.22’si iç denetime göre daha fazla ciddi bir incelemeden geçileceği için hata yapmamaya daha fazla özen gösteririm, % 23.68’i bu denetimi yapan firmanın dışarıdan olması üzerimdeki baskıyı iç denetime göre daha fazla arttırır ve çalışma performansımı olumsuz etkiler, % 11.40’ü bu denetimde işini hatasız yapan personel ile hatalı yapan personel ayırt edileceğinden benim açımdan olumlu sonuçları olacağını düşünürüm, % 9.64’ü sunulan seçeneklerden hiçbirisi, % 7.89’u dışarıdan bir denetim yapan firma kısa sürede şirket teamüllerini kavrayamayacağı için sunulacak raporun gerçeği tam olarak yansıtmayacağını düşünürüm ve % 6.14’ü Bağımsız dış denetim çalışma performansımı ve işimi özenli yapmamı etkilemez yanıtlarını vermişlerdir.

“Uzun süredir dış denetime tabi tutulmayan bir firmada aniden dış denetim yaptırma kararı alınsa nasıl bir tutum içine girersiniz?” sorusuna katılımcıların % 38.59’u firmada işlerin iyi gitmediğini düşünür ve bu durumdan tedirgin olurum, % 17.54’ü bunu normal bir işlem olarak düşünürüm, % 15.35’i firma işverenlerinin çalışanlarına güvenmediğini düşünmeme sebep olabilir, % 13.59’u firma çalışanlarının performansından memnun kalmadığını düşünürüm, % 8.33’ü Firma çok ortaklı bir firma ise ortakların birbirine güvenin kaybolduğunu düşünürüm ve % 6.57’si ise sunulan seçeneklerden hiçbirisi yanıtlarını vermişlerdir.

“Bağımsız dış denetimin görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların % 57.01’i evet, çalışanların durumunu tam değerlendiremeyeceği için bu mümkün ve % 42.98’i ise hayır, dış kaynaklı bir denetim olduğu için bu mümkün değil yanıtlarını vermişlerdir.

“Bağımsız dış denetim ile çalıştığınız firmanın mahrem bilgilerinin firma dışına çıkabileceğinden endişelenir misiniz?” sorusuna katılımcıların % 67.54’ü evet yanıtlarını verirken % 32.45’i ise hayır yanıtlarını vermiştir.

“Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında bağımsız dış denetimin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların % 58.33’ü evet yanıtlarını verirken, % 41.66’sı ise hayır yanıtlarını vermiştir

“Bağımsız dış denetim mekanizmasının en etkili uygulandığı bölge sizce hangisi bölgemiz olabilir?” sorusuna katılımcıların % 50’si Marmara bölgesi derken, % 18.42’si Güneydogu Anadolu bölgesi, % 11.84’ü İç

Anadolu bölgesi, % 8.77'si Ege bölgesi, % 5.26'sı Akdeniz bölgesi, % 3.94'ü Doğu Anadolu bölgesi ve % 1.75'i ise Karadeniz bölgesi yanıtlarını vermişlerdir.

“İç denetimin varlığı dış denetimi gereksiz hale getirir mi?” sorusuna katılımcıların % 77.63'ü kesinlikle hayır her iki denetim türü de uygulanmalı, % 14.03'ü sadece biri uygulanmalı iki farklı denetim yapılması gereksiz ve % 8.33'ü sunulan seçeneklerden hiçbirisi yanıtlarını vermişlerdir.

“Dış denetim ile iç denetimin etkinliği karşılaştırıldığında aşağıdaki düşüncelerden hangisine kendinizi daha yakın hissediyorsunuz?” sorusuna katılımcıların % 46.49'u iç denetimin dış denetimden daha etkili olacağını düşünüyorum, % 41.22'si dış denetimin iç denetimden daha etkili olacağı kanaatindeyim ve % 12.28'i ise sunulan seçeneklerden hiçbirisi yanıtlarını vermişlerdir.

“Uzun süredir dış denetime tabi tutulmayan ve iç denetim birimi olan bir firmada aniden dış denetim yaptırma kararı alınsa nasıl bir tutum içine girersiniz?” sorusuna katılımcıların % 30.70'i firmada iç denetim biriminin etkin çalışmadığını düşünürüm, % 18.85'i iç denetimin başarısının test edildiğini düşünürüm, % 17.54'ü firma sahibi veya ortaklarının iç denetimin tarafsızlığından şüphe ettiğinin düşünürüm, % 14.91'i bunu normal bir işlem olarak düşünürüm, % 14.03'ü firma işverenlerinin iç denetime güvenmediğini düşünmememe sebep olur, % 3.94'ü sunulan seçeneklerden hiçbirisi yanıtlarını vermişlerdir.

“Yaptığımız bir hatanın iç denetimde fark edilmeyip bağımsız dış denetim tarafından fark edilmesi durumunda ne düşünürsünüz?” sorusuna katılımcıların % 45.61'i iç denetim mekanizmasının güvenilirliğini sorgularım, % 19.73'ü iç denetim biriminin de hata yapabileceğini düşünür ve normal karşılarım, % 16.22'si hatamın bağımsız dış denetim tarafından fark edilmesi beni daha fazla etkiler, % 10.52'si hatanın iç denetim biriminin de gözünden kaçması beni teselli eder, % 7.45'i sunulan seçeneklerden hiçbirisi ve % 0.43'ü ise hata yapmanın normal olduğunu düşünür ve ilave bir önlem almam yanıtlarını vermişlerdir.

Yapılan anket çalışmalarının sonucunda elde edilen demografik bulguların T testi ve Anova testleri uygulanarak diğer sorularla aralarındaki ilişkiler belirlenmiştir. Test sonuçlarına göre katılımcılara yöneltilen sorular ile çalışma süreleri ve yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Fakat cinsiyet ve eğitim durumları ile sorular arasında anlamlı bir farklılık oluşmuş ve Tablo 1 ve Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara Yöneltilen Bazı Sorularda Cinsiyetin Etkisinin Olup Olmadığına Yönelik Sonuçlar

Sorular	Levene Testi		t-test for Equality of Means		
	F	Sig.	T	Sig (2-tailed)	Ort. Farkı
Bir firmada iç denetim biriminin olmadığını farz edersek bu birimin olmasını arzu eder misiniz?	1.916	0.168	0.800	0.424	0.111
İç denetim biriminin firmalarda zaman içinde görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?	11.705	0.001	-1.822	0.070	-0.111
İç denetimin varlığı dış denetimi gereksiz hale getirir mi?	8.200	0.005	-1.392	0.165	-0.117
İç denetimin etkin sonuçlar vereceğini düşünüyor musunuz?	0.979	0.323	-3.383	0.001	-0.387
Bağımsız dış denetimin görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?	5.604	0.019	-2.964	0.003	-0.197
Bağımsız dış denetim ile firmaların mahrem bilgilerinin firma dışına çıkabileceğinden endişelenir misiniz?	0.530	0.467	0.359	0.720	0.023
Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında iç denetim biriminin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?	0.483	0.488	0.354	0.724	-0.023
Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında bağımsız dış denetimin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?	1.641	0.202	0.620	0.536	0.042

Tablo 1'de görüldüğü gibi T testi sonuçlarına göre katılımcılara yöneltilen sekiz sorudan ikisinin cinsiyete bağlı olarak değiştiği gözlenmiştir. Bu sorulardan “İç denetimin etkin sonuçlar vereceğini düşünüyor musunuz?” sorusunun anlamlılık düzeyi (Sig (2-tailed)) 0.001; $p \leq 0.05$ olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre oluşan bu farklılıkta kadınların (M=2.34) erkeklere (M=1.96) göre bu soruda daha olumlu katkısının olduğu görülmektedir. Ayrıca “Bağımsız dış denetimin görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?” sorusunun anlamlılık düzeyi ise (Sig (2-tailed)) 0.003; $p \leq 0.05$ olarak belirlenmiştir. Bu sonuca göre oluşan bu farklılıkta kadınların (M=1.55) erkeklere (M=1.35) bu soruda daha olumlu katkısının olduğu görülmektedir.

Diğer sorulara bakıldığında ise yapılan T testi analizi sonucunda cinsiyet ile “Bir firmada iç denetim biriminin olmadığını farz edersek bu birimin olmasını arzu eder misiniz?” (Sig (2-tailed) 0.424; $p \geq 0.05$), “İç denetim

biriminin firmalarda zaman içinde görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?” (Sig (2-tailed) 0.070; $p \geq 0.05$), “İç denetimin varlığı dış denetimi gereksiz hale getirir mi?” (Sig (2-tailed) 0.165; $p \geq 0.05$), “Bağımsız dış denetim ile firmaların mahrem bilgilerinin firma dışına çıkabileceğinden endişelenir misiniz?” (Sig (2-tailed) 0.720; $p \geq 0.05$), “Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında iç denetim biriminin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?” (Sig (2-tailed) 0.724; $p \geq 0.05$) ve “Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında bağımsız dış denetimin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?” (Sig (2-tailed) 0.536; $p \geq 0.05$) sorularının arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 2: Katılımcılara Yöneltilen Bazı Sorularda Eğitim Durumlarının Etkisinin Olup Olmadığına Yönelik Sonuçlar (Tek Yönlü Varyans Analizi-ANOVA)

	Grup	Eğitim Durumu	N	Mean	F	Sig.	Anlamlı Fark
Bir firmada iç denetim biriminin olmadığını farz edersek bu birimin olmasını arzu eder misiniz?	1	İlköğretim	1	1.00	16.539	.000	G2-G3*,G2-G5* G3-G4*
	2	Lise	52	1.94			
	3	Önlisans	123	1.11			
	4	Lisans	46	1.80			
	5	Lisansüstü	6	1.00			
		Toplam	228	1.43			
Bir firmanın rutin olarak bağımsız dış denetimden geçmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?	1	İlköğretim	1	1.00	2.847	.014	G2-G5* G3-G4*
	2	Lise	52	1.58			
	3	Önlisans	123	1.21			
	4	Lisans	46	1.52			
	5	Lisansüstü	6	1.17			
		Toplam	228	1.36			
İç denetimin varlığı dış denetimi gereksiz hale getirir mi?	1	İlköğretim	1	1.00	.968	.426	-
	2	Lise	52	1.42			
	3	Önlisans	123	1.28			
	4	Lisans	46	1.30			
	5	Lisansüstü	6	1.00			
		Toplam	228	1.31			
İç denetimin etkin sonuçlar vereceğini düşünüyor musunuz?	1	İlköğretim	1	1.00	3.684	.008	G2-G5* G4-G5*
	2	Lise	52	2.33			
	3	Önlisans	123	1.99			
	4	Lisans	46	2.28			
	5	Lisansüstü	6	1.33			
		Toplam	228	2.11			
İç denetim biriminin firmalarda zaman içinde görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?	1	İlköğretim	1	1.00	1.535	.193	-
	2	Lise	52	1.23			
	3	Önlisans	123	1.24			
	4	Lisans	46	1.39			
	5	Lisansüstü	6	1.50			
		Toplam	228	1.28			
Bağımsız dış denetimin görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?	1	İlköğretim	1	1.00	.730	.572	-
	2	Lise	52	1.44			
	3	Önlisans	123	1.42			
	4	Lisans	46	1.48			
	5	Lisansüstü	6	1.17			
		Toplam	228	1.43			
Bağımsız dış denetim ile firmaların mahrem bilgilerinin firma dışına çıkabileceğinden endişelenir misiniz?	1	İlköğretim	1	1.00	1.053	.380	-
	2	Lise	52	1.40			
	3	Önlisans	123	1.33			
	4	Lisans	46	1.24			
	5	Lisansüstü	6	1.17			
		Toplam	228	1.32			
Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında iç denetim biriminin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?	1	İlköğretim	1	1.00	.273	.895	-
	2	Lise	52	1.33			
	3	Önlisans	123	1.33			
	4	Lisans	46	1.39			
	5	Lisansüstü	6	1.33			
		Toplam	228	1.34			

Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında bağımsız dış denetimin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?	1	İlköğretim	1	1.00	2.515	.026	G3-G4*
	2	Lise	52	1.38			
	3	Önlisans	123	1.36			
	4	Lisans	46	1.61			
	5	Lisansüstü	6	1.50			
		Toplam	228	1.42			

Tablo 2' de görüldüğü gibi katılımcılara sorulan dört sorunun eğitim durumu ile arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Anova testi yapılırken birey sayısı çok az olduğu için "İlköğretim" grubu test dışı tutulmuştur. Bu farklılığın hangi eğitim durumları arasında olduğunu belirlemek için ise Tukey testi yapılmıştır.

"Bir firmada iç denetim biriminin olmadığını farz edersek bu birimin olmasını arzu eder misiniz?" (F=16.539; p<0.05) sorularının katılımcıların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Tukey testi sonuçlarına göre ise G2 (Lise, M=1.94)-G3 (Önlisans, M=1.11), G2 (Lise, M=1.94)-G5 (Lisansüstü, M=1.00) ve Önlisans, M=1.11)-G4 (Lisans, M=1.80) grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Farklı bir deyişle lise mezunlarının hem önlisans hem de lisansüstü mezunlara göre bir firmada iç denetim biriminin olmasına adına daha olumlu seviyede düşünmektedir. Ayrıca lisans mezunlarının ise önlisans mezunlarına göre bir firmada iç denetim biriminin olmasına adına daha olumlu seviyede düşünmektedir.

"Bir firmanın rutin olarak bağımsız dış denetimden geçmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?" (F=0.014; p<0.05) sorularının katılımcıların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Tukey testi sonuçlarına göre G2 (Lise, M=1.58)-G5 (Lisansüstü, M=1.17) ve G3 (Önlisans, M=1.21)-G4 (Lisans, M=1.52) grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Farklı bir deyişle lise mezunlarının lisansüstü mezunlara göre ve lisans mezunlarının da önlisans mezunlarına göre bir firmanın rutin olarak bağımsız dış denetimden geçmesi gerektiği konusunda daha olumlu seviyede düşündükleri görülmüştür.

"İç denetimin etkin sonuçlar vereceğini düşünüyor musunuz?" (F=0.008; p<0.05) sorularının katılımcıların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Tukey testi sonuçlarına göre G2 (Lise, M=2.33)-G5 (Lisansüstü, M=1.33) ve G4 (Lisans, M=2.28)-G5 (Lisansüstü, M=1.33) grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Farklı bir deyişle hem lise hem de lisans mezunlarının lisansüstü mezunlara göre iç denetimin etkin sonuçlar vereceği düşüncesi konusunda daha olumlu düşündükleri belirlenmiştir.

"Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında bağımsız dış denetimin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?" (F=0.026; p<0.05) sorularının katılımcıların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Tukey testi sonuçlarına göre G3 (Önlisans, M=1.36)-G4 (Lisans, M=1.61) grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Farklı bir deyişle lisans mezunlarının önlisans mezunlara göre Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında bağımsız dış denetimin kabul gördüğünü düşüncesi konusunda daha olumlu oldukları görülmüştür.

Ayrıca "İç denetimin varlığı dış denetimi gereksiz hale getirir mi?" (F=0.968; p>0.05), "İç denetim biriminin firmalarda zaman içinde görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?" (F=1.535; p>0.05), "Bağımsız dış denetimin görevini kötüye kullanıp taraflı raporlar hazırlayacağını düşünüyor musunuz?" (F=0.730; p>0.05), "Bağımsız dış denetim ile firmaların mahrem bilgilerinin firma dışına çıkabileceğinden endişelenir misiniz?" (F=1.053; p>0.05), "Gaziantep bölgesindeki işletmeler ve bu işletmelerin kurucularının kültürel yapısı dikkate alındığında iç denetim biriminin kabul gördüğünü düşünüyor musunuz?" (F=0.273; p>0.05) ve "sorularının ise katılımcıların eğitim durumlarıyla arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

7. SONUÇ

Bu çalışmada denetim faaliyetlerinin aktif olarak yürütüldüğü muhasebe ve finans departmanlarında çalışan personellerin iç denetim ve dış denetime bakış açıları tespit edilmiştir.

Yapılan bu çalışma ile iç denetim ve dış denetim faaliyetlerinin muhasebe ve finans alanında çalışan personeller üzerinde oluşturduğu düşünceler ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca daha spesifik olarak yapılacak çalışmalar içinde kaynak niteliği taşıyacağı düşünülmüştür.

Sonuç olarak bu çalışmada muhasebe ve finans alanında çalışan personellerin iç denetim ve dış denetim faaliyetleri hakkında daha fazla bilgiye sahip olmadığı görüşü ağır basmıştır. Bu kapsamda verilecek eğitimler

ile bu kişilerin denetim faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip olması sağlanabilir. Ayrıca verilecek eğitim programları ile denetim faaliyetleri hakkındaki olumsuz düşünceler ortadan kaldırılabılır. Verilecek eğitim programları ile bu departmanlarda çalışan personellerin baskı sonucu oluşan hatalarında en aza indirilmesi sağlanabilir. Ayrıca personellerin denetim faaliyetlerini ortaya çıkan bir hata sonucu gerçekleştirildiği algısı oldukça yüksektir. Bu algının haricinde firmaların amaçlarına ulaşmada destekleyici ve oldukça önemli olan bir faaliyet olarak görülme algısı yeteri kadar hakim olmadığı görülmüştür. Personellerin denetim faaliyetlerini verilecek eğitimler ile iyi anlamaları bu kapsamda oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- Aslan, B. (2010). Bir Yönetim Fonksiyonu Olarak İç Denetim. Sayıştay Dergisi, S.77.
- Çayırağası, F., Alsu E., Tan, Ö., Büyükbeşe, T., (2016), Choice of Strategy in SME's, International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences , Vol. 6, No. 12, ss. 617-629.
- Demirkan, Ş. (1998). Türkiye' de Bağımsız Dış Denetimin Vergi Gelirlerinin Artırılmasında Etkinliği. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Erdoğan, M., Erdoğan, N., Cömert, N., Uzun A.K. ve Yıllancı, M. (2012). Denetim. T.C. Anadolu Üniversitesi, Yayın No:2618, Eskişehir.
- Kaval, H. (2005). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri ile Muhasebe Denetimi. Gazi Kitabevi. Ankara.
- Önder, F. (2008): Türk Hukukunda İç Denetim ve Uluslararası Standartlara Uyumu. Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.
- Özeren, B. (2000). İç Denetim Standartları Ve Mesleğin Yeni Açılımları, Ankara: Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi: 8, 1. Baskı.
- Ramamootri, S. (2003). Internal Auditing: History, Evolution, And Prospects, In Bailey, Research Opportunities in Internal Auditing. Altamonte Springs Florida: IIA.
- Türkiye İç Denetim Enstitüsü. (2008). Uluslararası İç Denetim Standartları. İstanbul Print Center.
- Ulutaş, V. (2007). Muhasebe Denetiminde İç Kontrol Sistemi ve İç Denetimin Önemi. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Ünal, C. (2007). Türkiye'de Bağımsız Dış Denetim Kuruluşlarının Vergi Denetimi Üzerindeki Etkisi. Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Web 1. www.tdk.org.tr: Türk Dil Kurumu (Çevirimiçi) (Erişim Tarihi:07.12.2017)
- Yörüker, S. (2004). Kontrol, Denetim, Teftiş ve Soruşturma: Kavramsal Çerçeve, Tesev Denetim Çalıştayı İkinci Toplantısı, Hilton Oteli Ankara, 12 Mayıs.